

INICIJALNI ISPITI TEORIJA I PRAKSA UVODNE PROVJERE PREDZNANJA UČENIKA

Ponavljanje, a ne ispitivanje!

Piše

Katica Molnarstručna suradnica pedagoginja
ŠŠ Isidora Kršnjavoga, Našice

Pojam inicijalnog ispitivanja predznanja učenika pojavio se u *Pravilniku o ocjenjivanju* iz 1995. godine. Sadašnji *Pravilnik o načinima, postupcima i elementima vrednovanja učenika u osnovnoj i srednjoj školi* (2010.), u članku 6. kaže se da „učitelj/nastavnik može na početku nastavne godine – u svrhu uvida u postignutu razinu kompetencija učenika (...) – provesti uvodno ili inicijalno provjeravanje“ (isticanje K. M.). Provodi se do kraja drugoga tjedna nastave u školskoj godini, mora biti najavljen, rezultat se upisuje u bilješku o radu učenika i ne ocjenjuje se.

Svrha inicijalnog provjeravanja znanja

Kada govorimo o svrsi inicijalnog provjeravanja znanja, navedimo najprije razloge koji proizlaze iz smisla i biti odgojno-obrazovne djelatnosti.

Najprije, zbog važne pedagoške svrhe, to bi trebalo nazvati *ponavljanjem* jer mu je isključiva namjera stvoriti preduvjette za optimalno planiranje te pružiti kvalitetnu individualnu informaciju učeniku i roditelju o (ne)postojanju preduvjeta za savladavanje nastavnoga programa dotičnog predmeta. Provodi ga nastavnik pri prvom susretu s razredom ili kada započinje poučavati predmet kojem su nužna neka predznanja.

Po svojoj prirodi, u svakom poslu gdje je učenje apsolutno ovisno o prethodnim temeljima ili „stepenicama“ na kojoj su učenici stali, nužno je najprije upoznati doseg učenika. Dakako, ima predmeta (matematika, kemija, fizika, informatika, strani jezik...) u kojima je planiranje bez poznavanja predznanja učenika, rad bez smisla koji je često unaprijed osuden na propast. No i za ostale su predmete potrebna neka predznanja kako bi rad započeo na „zdravim temeljima“. Bez obzira na to hoće li mi netko izvan škole zadati ta mjerila ili ne, svaki je nastavnik kompetent napraviti mali ispit znanja kojim će steći uvid u to gdje se trenutno učenici nalaze – imaju li potrebna predznanja, tj. kompetencije. Težeći zajedničkom poboljšanju uspješnosti rada, kad god je moguće, zadatke za pisane provjere valja uskladiti na razini aktiva.

Korištenje rezultatima

Nakon pisane provjere nastavnik bi trebao učenicima *obrazložiti* ustanovljeni stupanj usvojenosti prethodnoga gradiva i prema potrebi ih *usmjeriti* da ponove određeno gradivo. Ako rezultati pisane provjere pokazuju da većina učenika ima bitnih nedostataka znanja za nastavak rada i savladavanje novih nastavnih sadržaja, nastavnik će o tome izvijestiti ravnatelja i pe-

dagošku službu radi dogovora o načinu ponavljanja (nadoknadanja) gradiva koje prethodno nije usvojeno ili je zaboravljeno. U svakom slučaju, treba *osigurati pretpostavke postizanja uspješnosti* zajedničkog rada.

Ukoliko se pokaže da su praznine u predznanju toliko velike da učenici ne mogu pratiti propisani program, jedino je rješenje da nastavnik planira *nadoknadanu sadržaja*. Uz sve uvažavanje propisanoga okvirnog programa, prijevo je potrebno na početku odvojiti nekoliko sati za nadoknade koje će omogućiti nesmetano ostvarivanje programa. Ako je to više od tri do četiri sata odstupanja, navodi se u planiranju (nastavnom programu) kao *sati ponavljanja i vježbanja*, a za veći broj sati planira se u programu kao nastavna cijelina (jedinice) i u rubriku *Napomena* upisati razloge.

Od teorije do prakse

„Ulazno“ znanje učenika shvatimo kao određenu „zaštitu“ nastavnika: ne može se u praćenju daljnjih rezultata rada učenika zanemariti *otkuda je nastavnik krenuo*. Doduše ima razreda u kojima je uz prosječan trud moguće postići odlične rezultate, no ima i razreda u kojima silni napor nastavnika ne dovodi do željenih rezultata te upravo zbog tog to ne smijemo obezvrijediti. Uvodjenjem državne mature i vanjskoga vrjednovanja sve to dobiva još veću važnost.

Temelj svakoga svrhovitog rada, pa tako i rada u školi, jest planiranje. Da bi ono bilo realno i racionalno, preduvjet je poznavati predznanje učenika za koje se nastavno gradivo planira. Upoznavanje predznanja učenika od iznimne je važnosti u odgojno-obrazovnom radu jer se odmicanjem školske godine počinju izražavati prirodne posljedice (ne) urađenoga

Pravilnik o ocjenjivanju inicijalnog provjera znanja navodi kao mogućnost. No nakon teorije vratimo se stvarnosti. U praksi ima raznih situacija zloupotrebe smisla.

Tako se učenike provjerava na početku svake godine, čak i kada

nastavnik predaje isti predmet i 4. godinu, motivira ih se zaplašivanjem ocjenom, onda ublažava obećanjem da će ocijeniti samo one koji žele... i, nestade stvarna svrha ovog bitnog momenta nastave.

Ne mogu, a ne spomenuti još absurdnije, istinito... situacije: učenici i tijekom posljednjeg tjedna u studenom, još nemaju nijednu ocjenu (pedagoška važnost povratne informacije!) iz predmeta u kojem se uspjeh temelji na prethodnom gradivu.

Ili situacija: učenici su na inicijalnim provjerama riješili 91% zadataka. Nakon dva mjeseca rada, iz prve pisane provjere znanja (kao prva ocjena u imeniku!) su ocijenjeni ocjenom nedovoljan. Smisao? Komentar?

Ili, nakon neuspjeha velikog broja učenika, ponavlja se pisani ispit (samo, sa težim zadacima), u kojem se uz prethodno pozitivnu ocjenu (dovoljan), u imeniku dopiše i ocjena nedovoljan.

Vjerujem da su osobna iskustva i realne situacije još puno kreativnije. Nažalost, ovi „detalji“ navode na sumnju, tj. doveđe u pitanju profesionalnost i kompetentnost nastavnika.

Stvari smisla

Jednom riječju, inicijalno ponavljanje gradiva višestruko je korisno. Presudna mu je uloga u racionalnom osmišljavanju rada na zdravim temeljima, bez čega, kao i životu, i najdragocjenije gradevine nestaju. Predznanje učenika kanalizira nastavniku očekivanja, polazište je svrhovitom radu i mjeru napretka.

U svakom slučaju, polazište stanje treba iskoristiti isključivo za slavljenje uspjeha i napretka učenika, kao potvrdu koliko su napredovali i na to ih često podsjećati.

Nije li poticajno kad učenici čuju: sjećate li se gdje smo bili, a gledajte što smo postigli? Dakako, MI – tim, učenici i nastavnik.

Kako provoditi inicijalno ponavljanje

Prvo, pošto se provodi isključivo radi *snimanja stanja*, u razredima u kojima nastavnik po prvi put realizira program, a tip sadržaja zahtijeva nužno predznanje, ako nema drugih materijala, kataloga znanja i sl., pitanja će sročiti aktiv ili sam nastavnik, na osnovi programa osnovne škole, odnosno prema vlastitome nahodjenju o tome koja su *temeljna predznanja nužna za realizaciju zadanih programa*, imajući primjer na umu da je proces zabilježavanja prirodna pojava te da su bitna načela, principi i poopćavanja

nja u osnovama pojava, tj. *trajno potrebna znanja i vještine, a ne detalji i pojedinačne, izdvojene činjenice*.

Druge, ponavljanje treba provesti tako da se ne stvari dojam ikakve provjere. Provode se u pravilu u prva dva nastavna tjedna *najavljeni i motivirani* na satovima uvođenja u nastavni predmet. Da se izbjegnu neželjene pojave, učenike se ne smije plasirati, tj. isticati da se radi o ikakvu ispitu, treba im istaknuti da je isključiva svrha ispitivanja prikupljanje podataka bitnih za

realno planiranje budućega rada. Nastavnik treba potaknuti u učenika osjećaj da mu je stalno, da će način rada prilagoditi njihovu predznanju jer je uspješan zajednički, a on odgovoran.

I sami ispitivanje treba provesti tako da se ne stvari dojam provjere rada prethodnih nastavnika.

O rezultatima treba *popričati* sa svim učenicima, objasniti im zašto su neke manjkavosti neminovna prepreka daljnjem radu, dati im *upute* kako eventualne manjkavosti popraviti, *što će činiti nastavnik, a o svemu valja upoznati i roditelje*.

Nikakav znak ne treba unositi u ocjensku rešetku, a za dokumentiranje, kao mogućnost, predlažem slijedeće:

Prvo, rezultat svakog učenika (bez ocjene) upisati u osobne bilješke nastavnika. Kao gesta dobre volje, za uspostavu povjerenja, može se izvesti i kao trik, da test bude šifriran, uz dogовор da će nastavnik zatražiti „vlasniška šifre“, samo u slučaju da uoči nešto što bi moglo predstavljati problem u budućem radu, a sve u namjeri da pomogne učeniku da ravnopravno starta.

Druge, u razredima s manjom disperzijom odgovora ne treba čak ni upisivati osobni rezultat. Opću sliku stanja nastavnik može imati se kao sliku razreda (utoliko ispit može biti i anoniman), a po potrebi, kao napomena može se opisati u „bitne napomene“ u operativnom programu.

